

створення державних спеціалізованих банків (земельних, інвестиційних та ін.), помітного здешевлення на цій основі кредитів, їх спрямування на здійснення структурної перебудови та вирішення інших проблем (як відомо, комерційні банки України зосередили в своїх руках близько 75% кредитного ринку, що значно стимулює подорожчання кредитів).

9. Необхідно розпочати відродження села і проводити виважену аграрну політику.

Таким чином, для досягнення належного рівня економічної безпеки України необхідним є відповідне визнання важливості цієї проблеми на рівні вищого політичного і економічного керівництва держави.

1.Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика. – К.: НІСД, 2003. – С.53-87.

2.Абалкин Л. Экономическая безопасность России: угрозы и их отражение // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С.5.

3.Тамбовцев В. Объект экономической безопасности России // Вопросы экономики. – 1994. – №12. – С.12-14.

4.Губський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення. – К., 2001. – 320 с.

5.Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К.: Київ. нац. торг-еко. ун-т, 2001. – 350 с.

6.Гончаренко О.М., Лисидин Є.М. Методологічні засади розробки нової редакції концепції національної безпеки України. – К.: НІСД, 2001. – 332 с.

7.Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. – К.: Ін-т держ. упр. і самоврядування при КМ України, 1994. – 112 с.

8.Кравченко С., Теленик С. Основні напрямки забезпечення економічної безпеки України // Економіка. Фінанси. Право. – 2002. – №12. – С.6-10.

9.Кузьменко М.Л. Управління функціонуванням і економічним розвитком економіки регіону. – Донецьк: ІЕП НАН України, 2004. – 280 с.

10. www.rada.gov.ua.

Отримано 24.04.2008

УДК 69 : 330.111.4 : 330.131.5

Є.О.ВОСКРЕСЕНСЬКА

Харківський державний технічний університет будівництва та архітектури

ВИЗНАЧЕННЯ СИСТЕМИ КРИТЕРІЇВ ТА ПОКАЗНИКІВ, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ БУДІВЕЛЬНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Визначено систему показників, які спричиняють прямий вплив на рівень соціально-економічної ефективності управління будівельними підприємствами.

Нові умови формування ринкової економічної системи України актуалізували проблему ефективності управління господарючими

суб'єктами, як у практичному, так і теоретичному аспектах. Визначення рівня соціально-економічної ефективності функціонування підприємств є важливим завданням їх власників, споживачів, постачальників, фінансових інститутів та інших суб'єктів ринкової економіки. У сучасних умовах господарювання необхідно, щоб показники соціально-економічної ефективності управління враховували всі параметри зовнішнього середовища, серед яких – ринкова кон'юнктура, екологічна безпека, орієнтація на прогресивні технології та матеріали тощо.

Різноманітні існуючі моделі ефективності господарювання не завжди дають результати в практиці будівельних підприємств, тому що будівельна галузь має цілий ряд специфічних особливостей, які формують її особливий організаційно-виробничий розвиток та кінцеві фінансові результати.

Проблемам ефективності управління будівельними підприємствами присвячені праці багатьох українських вчених [1, 2].

Разом з тим, до сьогодення ще не сформовано єдину систему показників, які оцінюють соціально-економічну ефективність управління саме будівельних підприємств, що потребує проведення поглиблених наукових досліджень з урахуванням змінних ринкових вимог.

Метою статті є розробка системи показників соціально-економічної ефективності управління будівельним підприємством.

Дослідження фахової літератури свідчать, що удосконалення методик оцінки ефективності відбувається шляхом збільшення кількості фінансових показників, які пропонують включати до системи показників вимірювання ефективності [2]. Серед них майже відсутні показники нефінансового характеру, які іноді можуть суттєво впливати на фінансовий стан підприємства. Основним завданням вимірювання ефективності є визначення кінцевих результатів діяльності підприємства та встановлення критерію ефективності.

Багато науковців вважають, що критерієм ефективності виступають економічні показники діяльності підприємства, а саме прибуток та різні види рентабельності.

На нашу думку, на підприємстві повинна існувати система критеріїв, до якої мають входити не тільки економічні показники але й відображатися соціальні явища. Головними критеріями цієї системи є як прибуток та рентабельність, так і соціальні заходи для працівників та задоволення споживачів.

Важливим для сприйняття є той факт, що Україна глобалізується до економічної європейської інтеграції, яка передбачає впровадження концепції соціально відповідального бізнесу (СВБ) [3] та концепції по-

трійних результатів діяльності [4].

Тому, на наш погляд, соціальні показники будівельних підприємств можна поділити на дві групи: зовнішні показники та внутрішні. Пропонуємо до зовнішніх показників відносити такі, які впливають на розвиток та функціонування підприємств через сприйняття їх діяльності безпосередньо споживачами, контрагентами на ринку, постачальниками, державою через місцеві органи влади. А внутрішні соціальні показники – це ті, які забезпечуються працівникам даного підприємства щодо умов праці та її оплати.

Виходячи з нашої системи критеріїв, система показників соціально-економічної діяльності підприємства повинна включати наступні групи:

А) Економічні показники: узагальнюючі показники; показники використання трудових ресурсів; показники використання ресурсів: основних фондів, основних засобів, матеріальних ресурсів, капіталу.

Б) Якісні показники.

В) Соціальні показники: зовнішні; внутрішні.

Систему показників соціально-економічної ефективності управління підприємством наведено в таблиці.

Система показників соціально-економічної ефективності управління будівельним підприємством в умовах ринкової економіки

Показник	Метод розрахунку	Характеристика
1	2	3
<i>Економічні показники</i>		
<i>І. Узагальнюючі</i>		
Показник виконання договорних зобов'язань	Співвідношення фактично освоєних коштів до запланованого рівня освоєння	Характеризує наскільки ритмічно відбувається процес виконання будівельно-монтажних робіт (БМР)
Показник обсягів виробництва	Визначається за Актами виконаних робіт	Аналіз динаміки дозволяє зробити висновки про виробничий потенціал підприємства
Собівартість, грн.	Частина вартості, що включає витрати на спожиті засоби виробництва і на оплату праці	Характеризує абсолютні розміри витрат на виробництво
Прибуток, грн.	Залежить від трудомісткості БМР та усередненого показника для розрахунку прибутку	Відображає кінцевий результат у грошовій формі
Загальна рентабельність	Чистий прибуток + <u>Проценти + Податки</u> Сукупні активи	Показує скільки грошових одиниць витрачено підприємством для одержання 1 грн. прибутку незалежно від джерела залучення коштів, або скільки прибутку одержує підприємство на 1 вкладену гривню
Рентабельність основної діяльності	<u>Прибуток від реалізації</u> Собівартість реалізованої продукції	Показує величину прибутку на 1 грн. витрат на виробництво продукції
Рентабельність продаж	<u>Прибуток від реалізації</u> Виручка від реалізації	Показує величину прибутку на 1 грн. реалізованої продукції

Продовження таблиці

1	2	3
2. Показники використання трудових ресурсів		
Продуктивність праці грн./люд.	Відношення обсягу виробленої продукції до загальної чисельності працівників зайнятих у виробництві	Характеризує частину продукції в розрахунку на 1 працівника.
Співвідношення темпів зростання продуктивності праці і заробітної плати, %	Відношення приросту продуктивності праці до приросту середньої заробітної плати	Дозволяє судити про ефективне використання фонду оплати праці
Рентабельність персоналу	Прибуток від операційної діяльності Середньооблікова чисельність операційного персоналу	Показує яка частина прибутку приходить на одного робітника підприємства
3. Показники використання ресурсів: виробничих фондів, основних засобів, матеріальних ресурсів, капіталу		
Фондорентабельність	<u>Прибуток</u> Середньорічна вартість основних засобів	Показує прибуток на 1 грн. основних засобів
Фондовіддача	Вартість виробленої <u>продукції</u> Середньорічна вартість основних засобів	Показує обсяг реалізованої продукції на одиницю основних засобів
Фондомісткість	Середньорічна вартість <u>основних засобів</u> Вартість виробленої продукції	Показує кількість основних засобів на одиницю виробленої продукції
Матеріаломісткість	Вартість <u>матеріальних витрат</u> Вартість валової продукції	Показує величину витрат матеріальних ресурсів на виробництво одиниці продукції
Коефіцієнт оборотності сукупних активів	<u>Виручка від реалізації</u> Середня величина сукупних активів	Характеризує швидкість обігу сукупних активів
Коефіцієнт оборотності текучих активів	<u>Виручка від реалізації</u> Середня величина оборотних активів	Характеризує швидкість обігу капіталу у операційному циклі
Рентабельність власного капіталу	<u>Чистий прибуток</u> Середня сума власного капіталу	Показує який прибуток має підприємство з кожної гривні власних коштів
Якісні показники		
Якість продукції, %	Відношення вартості БМР за дефектними актами до загального обсягу БМР	Показує питому вагу неякісної будівельної продукції в загальному обсязі
Якість праці робітників, %	Вартість БМР за дефектними актами в розрахунку на одного робітника	Дозволяє пов'язати роботу персоналу із зовнішньою оцінкою якості споживачів
Соціальні показники		
1. Зовнішні		
Забезпечення БМР затвердженою проектно-коштно-рисною документацією	Наявність затвердженого пакету документів на всі підрядні договори	Забезпечує ефективний та раціональний ввід об'єкта та є запорукою безпечної експлуатації замовниками
Показник екологічної та конструктивної безпеки матеріальних ресурсів	Питома вага вартості матеріальних ресурсів, які відповідають міжнародним стандартам ISO серії 9000 в їх загальній вартості	Здійснює значний вплив на якісні параметри кінцевої будівельної продукції, щодо шкоди довкіллю та споживачам

Продовження таблиці

1	2	3
Показник забезпеченості житловим фондом	Відношення введених обсягів житлових об'єктів даним підприємством до загальних обсягів вводу житла в регіоні	Показує частку підприємства в обсягах загального житлового фонду
Показник забезпеченості будівельними об'єктами соціального призначення	Питома частка введених обсягів підприємством об'єктів соціального призначення до загального обсягу введення	Сприяє реалізації державної програми щодо забезпечення конституційного права соціально незахищених верств населення України на отримання житла, будівництво шкіл, навчальних закладів тощо
2. Внутрішні		
Плинність персоналу, %	Відношення числа звільнених працівників до загальної чисельності	Характеризує рівень стабільності колективу
Надійність роботи персоналу, бали	Експертна оцінка	Дозволяє прогнозувати збитки від відхилень
Рівномірність завантаження персоналу, бали	Експертна оцінка	Дозволяє судити про ступень наближення до ідеального завантаження працівників
Соціально-психологічний клімат колективу	На основі конкретних соціологічних та психологічних досліджень. Експертна оцінка	Дозволяє встановити лідерів, мотивацію, ефективні методи управління, розробити комплекс заходів з поліпшення клімату.
Показник рівня середньої зарплати	Відношення середньомісячної зарплати на підприємстві до середньомісячної зарплати в галузі	Дозволяє оцінити рівень доходів працівників
Показник рівня розвитку працівників	Середньомісячні витрати на професійне навчання одного працівника	Показує кваліфікаційний рівень кадрового складу
Показник забезпечення робітників санітарними нормами	Відношення фактичних санітарних приміщень на будівельному майданчику до запланованої кількості в Будгенплані	Характеризує рівень організаційних умов праці
Показник рівня виробничої безпеки	Кількість випадків виробничого травматизму в розрахунку на 100 робітників	Характеризує рівень техніки безпеки на будівництві

Таким чином, ефективність діяльності підприємства визначається його здатністю досягати своїх загальних цілей та забезпечувати баланс ефективності соціальних зв'язків між учасниками організаційних взаємовідносин з приводу його діяльності. Ефективність має дві складові: економічну ефективність та соціальну ефективність. Остання визначається балансом умов для реалізації та задоволення внутрішніх та зовнішніх інтересів.

Враховуючи особливості функціонування будівельних підприємств, нами було розроблено систему показників соціально-економічної ефективності управління, на основі яких у подальших дослідженнях буде розроблено інтегральний показник ефективності управління будівельним підприємством.

1. Математический аппарат и методы формирования оптимальных параметров управления процессом функционирования строительного предприятия / В.И.Торкатюк,

Л.Н.Шутенко и др.; Под общ. ред. В.И.Торкатюка. – Харьков: ХНАГХ, 2007. – 824 с.

2.Шутенко Л.Н., Торкатюк В.И. и др. Основные направления и методы повышения эффективности реализуемости проектов в строительной отрасли Украины // Коммунальное хозяйство городов: Науч.-техн. сб. Вып.59. Сер.: Экономические науки. – К.: Техніка, 2004. – С.10-33.

3.Яницький П.С., Фурса М.В. Фактори формування соціальної відповідальності бізнесу // Матеріали V щорічної міжнар. конф. "Розбудова менеджмент-освіти в Україні". – К., 2003. – С. 269-274.

4.Elkington John. Cannibals With Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. – Stony Creek, CT. – New Society Publishers. – 1998.

Отримано 23.05.2008

УДК 330.101

В.П.РЕШЕТИЛО, д-р экон. наук

Харьковская национальная академия городского хозяйства

ФИНАНСОВАЯ СИНЕРГИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ САМООРГАНИЗУЮЩИХСЯ ОБЩЕСТВЕННЫХ СИСТЕМ

Исследуются основные черты самоорганизующихся социально-экономических систем и роль методологии экономической синергетики в их анализе, показаны механизмы формирования положительных синергетических эффектов, выявляется финансовая синергия функционирования экономики развитых стран мира и необходимость формирования в переходных системах рынка стратегических инвестиций как результата синергетического взаимодействия существующих финансовых структур.

Необходимость анализа целого ряда новых явлений, связанных с нарастанием неопределенности и нелинейности в функционировании экономики развитых стран, интенсивный поиск путей решения множества проблем, возникающих в переходных социально-экономических системах, заставляет экономистов обращаться к методологии научного анализа, сформированной другими науками, в том числе и естественными. Значительные методологические возможности открываются перед экономической наукой в связи с формированием синергетики – теории самоорганизации сложных открытых нелинейных систем любой природы. Термин "синергетика" был введен в научный оборот Г.Хакеном, чтобы подчеркнуть роль коллективных, кооперативных эффектов в процессах самоорганизации. "Синергетика" происходит от древнегреческого "sinergia": "sin" означает "соединение", "совместное существование", а "ergen" – "деятельность". Поэтому данный термин можно трактовать как совместную деятельность, сотрудничество, взаимодействие. Рождение синергетики можно вести с конца 70-х годов прошлого столетия, когда были опубликованы работы Г.Хакена в Германии и Г.Николиса и И.Пригожина в США [1, 2]. В последние годы активно формируется новое направление и в экономических ис-